Разблытайма таямніцы!

Скарб думак

Незалежнае рознабаковае выданне

№ 4 (13).

СЕРАДА

10

САКАВІКА
2004 ГОДА

Сакавік

1	8	15	22	29	П
2	9	16	23	30	А
3	10	17	24	31	С
4	11	18	**25**		Ч
5	12	19	26		П
6	13	20	27		С
7	**14**	**21**	**28**		Н

Наклад 299 асобнікаў.
Выдаецца з 27 кастрычніка 2003 года.
Распаўсюджваецца ***бясплатна.***
Рэдактар: Міхась ЛЕБЕДЗЬ.
Тэлефон у Менску: 233 61 89.
E-mail: lebiedz@tut.by.

Наступны нумар «Скарбу Думак» выйдзе ў аўторак, 23 сакавіка.

Сёння ў нумары:

Усіх нашых чытачоў з разнастайнымі святамі (сваімі альбо агульнымі) віншуе рэдакцыя "Скарбу Думак"! Рабіце свае справы на карысць беларускай нацыі! Будзьце ўпартымі ў дасягненні сваіх мэтаў! Здзяйснення Вашых мараў і ўсяго Вам найлепшага!

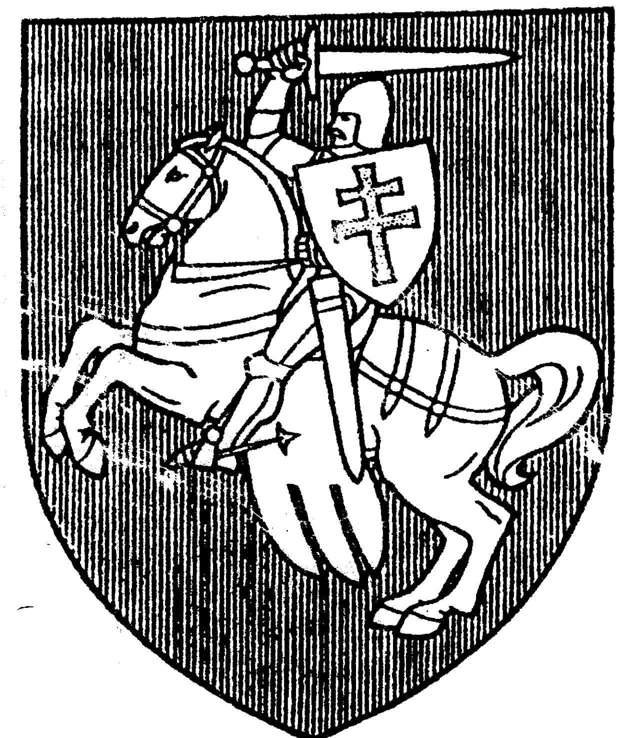
Самвыдат 1987 :

БУРАЧОК (працяг перадруку)

Стар. 3

25.03. – Дзень Волі

Васіль Быкаў

Ідэя

...Раней шмат гадоў ніякай ідэі ў народзе не было. Жыў народ, бы сьляпы, ведаў адно — рабіць зранку да ночы, з пакаленьня ў пакаленьне. Таму жыў не багата, часам трываў недарод і нэндзу. Адукаваныя людзі казалі: усё таму, што не было ідэі. Краіны-суседкі мелі ўласныя ідэі, якія дужа шанавалі, абаранялі, а ў гэтай не было нічога. Зразумела, што пра Ідэю марылі, яе чакалі, нават прагнулі, без яе пакутвалі грамадзяне краіны...

Сёння ў нумары:

ЗНОЎ ПАЗЬНЯК

REC PUBLICA

Стар.4

Творчасць

М.Баравуля

АДНА Ў НАС ВЕРА!
(трыялет)

Адна ў нас вера з табой – Беларусь!
І іншае, мусіць, не трэба...
(Няхай выбачае нам Неба!)
Адна у нас вера з табой – Беларусь!

Бязбожнік ці вернік, герой або трус –
Мы прагнем свабоды, як хлеба: ...
Адна у нас вера з табой – Беларусь!
І іншае, мусіць, не трэба...

6 лістапада 1990

ДЗЕЦІ НОЧЫ
(паводле Дзм. Мережкоўскага)

Пpаглядзелі мы ўсе вочы –
Не ідзе да нас прарок!
Мабыць ён у цемры ночы
Не знайшоў прамых дарог?..

Можа сэрца не стрывала
Нашых дзікіх душ аскал?
Можа стража затрымала
На сцяжынцы сярод скал?

Ці ляжыць ён з куляй ў сэрцы
На скрываўленай зямлі
І над ім наўзрыд смяецца
Вораг ў вобразе змяі?

І сядзім мы дзеці ночы,
У хацінах, як краты...
І баімся, каб не збочыў
Ты да нас, пpарок святы.

Дзеці цемры, дзеці смутку –
Толькі ноччу і жывём?!...
Свет убачым Твой магутны –
Ў промнях сонечных памром!?

снежань 1990

Творчасць

Давайма супрацоўнічаць!

Кожны цывілізаваны народ ганарыцца сваёй гісторыяй, без далучэння да якой няма дарогі ў будучыню. Мы мала ведаем пра свае вытокі і карані, сваіх слаўных продкаў, іх подзвігі і пошукі шчасця для Бацькаўшчыны. Гістарычная праўда на працягу доўгага часу была закрыта, замоўчвалася, перакручвалася.

Беларусы да здабыцця Незалежнасці былі пазбаўлены магчымасці (і зараз не ва ўсіх яна ёсць) знаёміцца з лепшымі дасягненнямі творчага мыслення.

Веданне мінуўшчыны, адчуванне непарыўнай повязі часоў і падзей, памкненняў людскіх дае чалавеку трывалы грунт яго існавання на зямлі, дазваляе глядзець у будучыню.

Гісторыя – наш духоўны скарб, які мы павінны сабраць, зберагчы і перадаць нашчадкам.

Перадавайце свае матэрыялы ў гістарычны аддзел выдання "Скарб Думак"!

Міхась ЛЕБЕДЗЬ

ПАГОНЯ

Толькі ў сэрцы трывожным пачую
За краіну радзімую жах —
Ўспомню Вострую Браму сьвятую
І ваякаў на грозных канях.

Ў белай пене праносяцца коні,
Рвуцца, мкнуцца і цяжка хрыпяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разьбіць, не спыніць, не стрымаць.

У бязьмерную даль вы ляціце,
А за вамі, прад вамі — гады.
Вы за кім у пагоню спяшыце?
Дзе шляхі вашы йдуць і куды?

Мо яны, Беларусь, панясьліся
За тваімі дзяцьмі уздагон,
Што забылі цябе, адракліся,
Прадалі і аддалі ў палон?

Бійце ў сэрцы іх — бійце мячамі,
Не давайце чужынцамі быць!
Хай пачуюць, як сэрца начамі
Аб радзімай старонцы баліць...

Маці родная, Маці-Краіна!
Не усьцішыцца гэтакі боль...
Ты прабач, Ты прымі свайго сына,
За Цябе яму ўмерці дазволь!..

Ўсё лятуць і лятуць тыя коні,
Срэбнай збруяй далёка грымяць...
Старадаўняй Літоўскай Пагоні
Не разьбіць, не спыніць, не стрымаць.

Максім Багдановіч

З выпадку 86-х угодкаў абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі...

На святкаванні 86-х угодкаў абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі, якое будзе адзначацца шырокай грамадскасцю 25 сакавіка, плануецца падпісанне Дэкларацыі аб кансалідацыі дзеянняў дэмакратычных сіл. Аб гэтым заявіў сустаршыня нацыянальнага аргкамітэта па святкаванні Дня волі мастак Аляксей Марачкін на чарговым пасяджэнні аргкамітэта, якое прайшло ў Мінску.

Кінарэжысёр і педагог Уладзімір Колас падкрэсліў, што толькі дзякуючы канструктыўнай сумленнай сумеснай працы ўсіх дэмакратычных сіл ёсць шанц атрымаць перамогу на парламенцкіх выбарах. "Дэкларацыя заклікае аб'яднаць усе сілы і магчымасці для супрацьстаяння фальсіфікацыі падчас выбараў і забеспячэння свабоднага і свядомага волевыяўлення выбаршчыкаў", — зазначыў Колас.

Дата і месца правядзення ўрачыстай вечарыны пакуль не вызначаны. Аднак вырашана, што 25 сакавіка ў 17.00 адбудзецца ўскладанне кветак да помніка Янку Купалу.

Марат ГАРАВЫ.

Народная Воля [illegible] САКАВІКА 2004 г.

Ніл ГІЛЕВІЧ

Да таго часу, пакуль...

Да таго часу,
пакуль імёны людзей, што стварылі Беларускую Народную Рэспубліку і абвясцілі яе незалежнасць, не зоймуць годнае іх памяці месца ва ўсіх чытанках, хрэстаматыях і падручніках па гісторыі Беларусі,

пакуль у назвах вуліц і плошчаў іхнімі іменамі не будуць заменены выклятыя Богам імёны кнорыных, ландэраў, мяснікоў і іншых ворагаў незалежнай Беларусі і беларускай мовы,

пакуль на беларускай зямлі помнікі чужакам і запраданцам, ненавіснікам беларушчыны, не будуць заменены помнікамі вялікім сынам і палымяным патрыётам Беларусі,

пакуль партрэты Ластоўскага, Лёсіка, Смоліча, Некрашэвіча, Ігнатоўскага і многіх-многіх іншых выдатных дзеячаў Беларускага Адраджэння не стануць красавацца ў кожнай школе і кожным Доме культуры,

пакуль беларуская мова не зойме наканаванага ёй Богам пануючага становішча на роднай зямлі, ва ўсіх сферах грамадскага жыцця, навукі і асветы,

пакуль беларускія нацыянальныя сімвалы — бел-чырвона-белы сцяг і герб Пагоня не стануць сімваламі беларускай дзяржавы — прызнанай усім светам суверэннай, незалежнай дэмакратычнай Рэспублікі Беларусь, —

да таго часу
не супакоіцца ВЯЛІКАЕ БЕЛАРУСКАЕ СЭРЦА, не аціхне і не ашляхне ў ім свяшчэнны бунтоўны гнеў супроць палітыкі запраданства і каланізатарства, і нічога добрага, ніякай згоды-лагоды ворагі беларушчыны на беларускай зямлі не прычакаюць.

Народная Воля 5 СТУДЗЕНЯ 2001 г.

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

"У чым, на Вашу думку, нацыянальная ідэя Беларусі?"

Гэта — адно з 37 пытанняў на анкету, якая была распаўсюджана сярод творчай і навуковай інтэлігенцыі, а таксама спартыўнай эліты Беларусі. На пытанні адказалі 83 асобы. Іх анкеты і леглі ў аснову першага з чатырох запланаваных выпускаў надзвычай цікавай і арыгінальнай кнігі "Шчыра, як на духу. Споведзі вядомых людзей". Яе ўклалі Уладзімір, Андрэй і Алена Лапцёнкі, а ў свет выпусціла выдавецтва "Кніга".

Бібліятэчная нататка сведчыць: "Мінулае культуры, як і яе магчымая будучыня, жыве, перад усім, у нашых сучасніках. Хто гэтыя выбраныя людзі Беларусі, дасягнуўшыя заўважных поспехаў у розных галінах чалавечай жыццядзейнасці? Пра гэта раскажуць іх уласныя споведзі, пабудаваныя ў форме адказаў на пытанні прапанаванай ім анкеты. Кніга споведзяў прыадкрые шырокаму колу чытачоў таямніцу ўнутранага свету выдатных асобаў Беларусі".

Калектыўны твор выйшаў у свет пад рэдакцыяй народнага паэта Беларусі Ніла Гілевіча і выклікаў у пэўным сэнсе сенсацыю: па-першае, сваім нечаканым з'яўленнем, а па-другое, рупнасцю, годнасцю і адкрытасцю, з якой наша духоўная эліта адказала на няпростыя пытанні анкеты, што, па сутнасці, з'яўляецца тэставай.

Перш чым працытаваць адказы на вылучанае мною пытанне анкеты, пазначанае ў загалоўку гэтага артыкула, заўважу, што пры падрыхтоўцы кнігі выдавецтва ўлічвала час паступлення анкет-споведзяў і алфавітны прынцып іх падачы. Гэты прынцып будзе выкарыстаны і пры цытаванні адказаў на пазначанае пытанне.

З прычыны таго, што пэўная колькасць адказаў супадае часам нават даслоўна, то прывяду адказы толькі першых асобаў па алфавіце. Іх маналогі складаюцца ў шырокае і глыбокае вызначэнне паняцця беларускай нацыянальнай ідэі на сучасным этапе нашага жыцця.

Дык у чым жа яна, нацыянальная ідэя Беларусі?..

АГУНОВІЧ Эдуард: *У незалежнасці.*

АКРУЖНАЯ Святлана: *У садружнасці з іншымі дзяржавамі захаваць сваю нацыю, сваю незалежнасць.*

АЛЕКСІЕВІЧ Святлана: *У тым, каб не знікнуць, як хазары, не растварыцца бясследна ў гісторыі. Каб пасля нас не застаўся адзін Чарнобыль. Замест гісторыі.*

АНТОНАЎ Ігнат: *Павінен быць добры саюз у першую чаргу з братамі-славянамі.*

АРЛОЎ Уладзімір: *Калі зусім коратка, то гэта беларускае светабачанне, светаразуменне і светаўяўленне.*

АСЕЦКІ Людвіг: *У захаванні гістарычнай і культурнай спадчыны.*

БАНДАРЭНКА Зінаіда: *У суверэнітэце.*

БАРАДУЛІН Рыгор: *Нацыянальная ідэя Беларусі ў самазахаванні беларусаў. Максім Багдановіч заклікаў: "Не давайце чужынцамі быць". Будуць беларусы беларусамі, будзе і Беларусь жыць. Жыцьме і мова беларуская.*

БАРЫСЕВІЧ Мікалай: *Застацца Беларуссю.*

БЕЛАХВОСЦІК Валянцін: *Многія не разумеюць, што гэта такое! Купала выказаў — "Людзьмі звацца!".*

БРЫГАДЗІН Пётр: *У тым, каб кожны грамадзянін нашай краіны ганарыўся тым, што ён з Беларусі.*

БРЫЛЬ Янка: *Разумная, мірная незалежнасць.*

БУРАЎКІН Генадзь: *У тым, каб адчуць сваю годнасць, паверыць у свае сілы і займець сваю самастойную дэмакратычную дзяржаву.*

БЫКАЎ Васіль: *Зразумець сябе Беларуссю.*

БЯЛЯЕВА Людміла: *У інтэлекце нацыі. Ратуе — розум.*

ВАШЧАНКА Гаўрыла: *Свядомасць, годнасць.*

ВЯРЦІНСКІ Анатоль: *У беларускасці, у яе (Беларусі) этнічным і палітычным самавызначэнні.*

ГАЙДА Наталля: *Каб ведаць! Зараз, па-мойму, гэта пытанне №1. Яно мяне хвалюе.*

ГАРАЙ Леанід: *Жыць у міры і сяброўстве з усімі краінамі, беражліва захоўваючы нацыянальныя святыні (мову, мастацтва, сімвалы).*

ГАРЭЦКІ Радзім: *Пабудова незалежнай, дэмакратычнай, багатай, культурнай краіны з нацыянальна свядомым (патрыятычным) насельніцтвам.*

ГІЛЕВІЧ Ніл: *У тым, што Беларусь павінна сцвердзіць сябе ў якасці самастойнай, суверэннай дзяржавы і заняць на вякі вечныя "свой пачэсны пасад між народамі".*

ГРАМЫКА Віктар: *Развіццё лепшых якасцяў беларускага народа і ўсяго славянскага свету.*

ГРАХОЎСКІ Сяргей: *Быць вольнай, незалежнай і шчаслівай. Шкада, што не пабачу, але веру ў лепшае будучае.*

ДАВІДОВІЧ Лілія: *Скінуцца ўсім і купіць добрага, разумнага кіраўніка.*

ДАВЫДЗЕНКА Ніна: *Самабытнасці і незалежнасці.*

ДАЛІДОВІЧ Генрых: *Найперш у тым, каб у ёй (Беларусі) развівалася на высокім узроўні ўсё беларускае.*

ДРОБАЎ Леанід: *Квітнеючая, дэмакратычная і незалежная Беларусь.*

ДУДАРАЎ Аляксей: *У патрыятызме.*

ЕЎДАКІМАЎ Яраслаў: *Пазбавіцца дурняў ва ўладзе.*

ЗАКОННІКАЎ Сяргей: *Спраўдзіць тое, чаго дамагаліся здаўна лепшыя сыны і дочкі Беларусі, — мець у гэтым белым свеце свой Дом, свой Голас, сваё Шчасце.*

ЗАХАРЭВІЧ Марыя: *У адраджэнні нацыянальнай культуры, нацыянальных традыцый, захаванні мовы.*

ЗУЁНАК Васіль: *Стаць Беларуссю.*

ІПАТАВА Вольга: *У зберажэнні яе (Беларусі) самабытнасці.*

КАЗЛОВІЧ Анатоль: *У еўрапейскасці менталітэту і суверэнітэце дзяржавы.*

КАЗЬКО Віктар: *У тым, каб Беларусь, нарэшце, стала Беларуссю.*

КАРМУНІН Павел: *Цяжка адказаць.*

КЛІМАВА Аляксандра: *Я не ведаю.*

КУДРАВЕЦ Анатоль: *У самасвядомасці. Самабытнасці. Незалежнасці. Будзе самастойнасць — выжывем.*

КРЭПАК Барыс: *У зацвярджэнні свайго менталітэту, у палітычнай, сацыяльнай і культурнай сусветнай прасторы, у вызваленні ад праславутай "памяркоўнасці" і правінцыйнасці.*

ЛАЎРЫНОВІЧ Міхаіл: *Быць незалежнай, з высокім узроўнем жыцця, культуры, адукацыі.*

ЛУЖАНІН Максім: *Жыць свабодна, суверэнна, незалежна.*

ЛЫЧ Генадзь: *Найперш у захаванні і ўмацаванні ўласнай дзяржаўнасці, бо без гэтага не можа быць нічога іншага.*

МАЗЫНСКІ Валерый: *У адчуванні Беларусі сэрцам, душою, да болю ў грудзях.*

МАЛЬДЗІС Адам: *Як выклаў той жа Ул.Караткевіч: у нас ёсць Зямля, Богам дадзеная (іншай няма і не будзе). А калі так, то ты на гэтай зямлі — гаспадар і не маеш права гаспадарыць дрэнна. У цябе ёсць мова, таксама Богам дадзеная, ёсць вера продкаў і нармальная гістарычная спадчына, якую мы не беражом і не паважаем.*

МАТУКОЎСКІ Мікалай: *Зрабіць беларуса Беларусам.*

МАЦУК Георгій: *Лічу, што яе (нац.ідэі) няма.*

МЯДЗВЕДЗЬ Аляксандр: *Жыць у міры і згодзе з усімі нацыянальнасцямі і веравызнаннямі.*

НІЖНІКАВА Тамара: *У развіцці культуры ў шырокім сэнсе.*

НЯКЛЯЕЎ Уладзімір: *(Нац.ідэя) У самой ідэі.*

ПАЛЯКОЎ Іван: *Лучнасць, нацыянальная культура.*

ПАМАЗАН Арнольд: *Духоўнае адраджэнне.*

ПАРФЁНАЎ Віктар: *Па-мойму, — у захаванні унікальнай прыроды і высокамаральнага менталітэту Беларусі.*

ПЕТРАШКЕВІЧ Алесь: *Нацыянальная ідэя Беларусі, на мой погляд, гэта найперш той тэарэтычны і ідэйна-палітычны грунт, падмурак, канцэпцыя стварэння нацыянальнай, вольнай, дэмакратычнай, незалежнай, суверэннай Дзяржавы, у якой гарманічна развіваецца культура прадстаўнікоў усіх нацый, яе насяляючых, і дасягаецца поўная талерантнасць паміж імі. Нацыянальная ідэя прадугледжвае годныя, раўнапраўныя ва ўсіх сферах жыцця адносіны як з краінамі Захаду, так і Усходу. Вяршыняй увасаблення нацыяльнальнай ідэі ў жыццё ў нашых беларускіх умовах з'яўлялася б парламенцкая рэспубліка, якая б не ўваходзіла ні ў якія ваенныя блокі, трымала б дзяржаўны нейтралітэт і шырокія, адкрытыя эканамічна-гандлёвыя стасункі з тымі краінамі, з якімі гэта было б карысна і выгадна для сваёй дзяржавы і яе народа.*

ПРЫГОДЗІЧ Зіновій: *Не разумею, што значыць — нацыянальная ідэя? У нармальнай краіне павінна быць шмат ідэй, якія могуць (і павінны) ажыццяўляцца адначасова.*

РОЎДА Віктар: *Жыць вольна.*

САВІЦКІ Міхаіл: *У творчасці.*

САВЕЛЬЕВА Ірына: *Стаць моцнай дзяржавай.*

САЎЧАНКА Аркадзь: *Пабудаваць моцную квітнеючую Беларусь. Жыць у міры і згодзе. Супрацоўнічаць з усімі краінамі і народамі.*

СІПАКОЎ Янка: *Быць Беларуссю. Краінай, якая мае свой гонар і сваю самапавагу ў свеце. Якая размаўляе з усім светам на сваёй старажытнай мове.*

СЯРЭДЗІЧ Іосіф: *У тым, каб кожны жыхар Беларусі адчуваў, што ён — часцінка менавіта гэтай зямлі, і рабіў усё, каб яна была яшчэ прыгажэйшай.*

ЧЫГУРЫН Валерый: *Незалежнасць, высокаэфектыўная вытворчасць, развіццё нацыянальнай культуры, прыстойны ўзровень жыцця людзей.*

ШАМЯКІН Іван: *У адраджэнні мовы. Ва ўмацаванні незалежнасці. У павышэнні дабрабыту.*

ШАРАНГОВІЧ Васіль: *У духоўным абуджэнні народа на глебе беларускага Адраджэння, у нацыянальнай гісторыі, культуры і мове.*

ШМАТАЎ Віктар: *У аб'яднанні ўсіх грамадзян дзяржавы — незалежна ад нацыянальнасці — на апірышчы духоўна-культурных каштоўнасцяў беларусаў, унікальнасці іх гісторыі, традыцый, неўміручай каштоўнасці мовы, адраджэнцкага руху, яркай самабытнасці ва ўсіх галінах.*

ШЧАСНАЯ Нінэль: *Быць белай, а не чорнай Руссю.*

ШЭЛІХІН Уладзімір: *Не перайма҆ць стыль чорнага жыцця.*

ЯЎМЕНАЎ Леанід: *У выратаванні нацыі ад небыцця.*

Пакуль кніга выдавалася, некаторая дзеячы культуры сталага веку пакінулі гэты свет. Няхай іх шчырыя словы будуць запаветам жывым.

Алесь ПЕТРАШКЕВІЧ.

Народная Воля

Самвыдат 1987 : БУРАЧОК

(працяг перадруку, пачатак у №№ 2-3 «Скарбу Думак» за гэты год)

10

м1м1 сябрам1 гуртка. Агульная адукацыя па афіцый-ных каналах не дае ан1 ведаў, ан1 с1стэмы, ня мае рэг1янальнай 1 нацыянальнай - асаб1стай прывязк1. Лятучы ўн1верс1тэт - гэта нак1раваная адукацыя па канале "сьвет - нацыя - асоба". Ён дапаможа арыентавацца ў 1дэйных канцэпцыях, абзнаём1ць з аргумантам1, формам1 1 праблемам1 руху. М1ж формаў дзеяньня - рэфераты, абмеркаваньн1, угодк1.

Татальная прапаганда. На штодня 1 штохв1л1ны. Дабрынёю 1 1нтэлектам, выхаванасьцю 1 цьвердасьцю, сам1м фактам свайго 1снаваньня. Пераконваць суседа, сваяка, сябра, знаёмага ва ўласных с1лах, прывучаць думаць, вучыць пал1т. самастойнасьц1. Кожны дзень рух пав1нны нарастаць, кожны дзень да яго пав1нны далучацца новыя людз1. Дзеля шыраньня 1дэ1 адраджэньня Беларус1 1 далейшага на гэтым грунце ўсебаковага аздараўленьня грамадзтва трэба карыстацца з любой магчымасьц1, ад выпадковых вул1чных сустрэч - да прапаганды /накольк1 магчыма/ праз сродк1 мас. 1нф., л1таратуру 1 тэатар. Памятайма, што многія нават ня ведаюць пра 1снаваньне праблемы, асьлепленыя гэтым няведаньнем.

Сёньня любая беларуская творчасьць пав1нная прапагандаваць 1дэю. Увесь нацыянальны культурны комплекс. Таму трэба змагацца з тым больш шкодным наплывам бязглуздых вершаў 1 раманаў, супраць шлягераў, як1я пяюцца праз выбухное "г", супраць домраў 1 балалаек у нац. аркестрах 1 1нш., памятаючы, што ўсё гэта дыскрэдытацыя руху 1 1дэ1.

11

Мары 1 гаспадарская жоўць. Ёсьць на сьвеце так1 магутны сродак прачыстк1 мазгоў як г1пнатычная с1ла 1дэалу. Пакл1чце на дапамогу ўяўленьне 1 прыдумайце мадэль "1дэальнага грамадзтва", цудоўнай Беларус1, царства божага на зямл1. Ну што, напрыклад, лепш: п1ць увечары сырадой 1 пад л1пам1 граць дзяўчатам на гармон1ку ц1 разбаўляць у шклянцы ёд 1 думаць пра будаўн1цтва М1нскай АЭС? Найважнейшая будучыня - у марах, у фантаз1ях. А добрыя фантаз11 - магутная прапаганда. Вядома, не забываючыся сур'ёзна падумаць пра самак1раваньне прадпрыемстваў 1 свабодныя прафсаюзы, зямельную рэформу 1 стварэньне новых с/г кааператываў, рэформу адукацы1, глыб1нную, на свабй нац. глебе.

Асобны момант - выхаваньне новых аднос1наў да працы. Тут дапамагае гаспадарская жоўць - так адз1н наш п1сьменьн1к назваў пачуцьцё, якое ўзьн1кае пры бачаньн1 ўсялякай безгаспадарчасьц1 1 сьв1нства: забруджаных рэкаў, высечаных лясоў, разбураных палацаў 1 замкаў, зьн1шчанай дз1чыны 1 рыбы... З усяго гэтага развалу 1 ру1наў пры належным рупным падыходзе можна ня тольк1 сабраць нешта больш-менш зладжанае з кэмп1нгаў, белых цеплаходаў, смачнай вады, восеньскага паляваньня 1 чароўных маленьк1х музэйчыкаў, але 1 зараб1ць мора грошай.

Сёньня беларуск1х гурткоў яшчэ мала. Але прагнецца верыць, што ўжо хутка нашая зямля пачуе "Пагоню", адпяяную ў дзесятк1 1 сотн1 тысяч галасоў.

бр

Беларуская школа

Здаецца, што ан1 зараз, ан1 ў бл1жэйшай г1старычнай пэрспэктыве кардынальных зьменаў у пал1тыцы адносна Беларус1 ня будзе, а таму трэба разьл1чваць на ўменьне выжыць 1 ладз1ць з уладай. Гэтае сваё пераканаьне я не хачу нак1даць 1ншым, але крыўдна мне, што нас, беларусаў, 1 так няшмат, а мы яшчэ 1 расколатыя на групы ды групоўк1 паводле поглядаў, асаб1стых сымпатыяў 1 г.д. Сыплюцца ўзаемныя абв1навачаньн1: каго пап1каюць пас1ўнасьцю, каго - правакацыйным1 паводз1нам1. Карацей, мы ў зародку можам загуб1ць наш рух.

Пагадз1цеся: цяжка спадзявацца актыўнай грамадзка-нацыянальнай паз1цы1 ад людзей з вышэйшых прыступак кар'ернай ц1 мастацкай 1ерарх11. Вышыня пасады ў спалучэньн1 з традыцыйнаю беларускаю асьцярожнасьцю не дазваляе 1м рызыкаваць. Значыць, патрэбная такая справа, якая была б жыцьцёва важная для нацы1, 1 здолела б згуртаваць вакол сябе ўс1х, каму дарагая Беларусь. Такая справа ёсьць. Гэта - адукацыя на роднай мове.

Кал1 пачаць з сярэдняе адукацы1, дык у мэтах захаваньня непарыўнасьц1 навучаньня давядзецца зьбеларушчваць 1 перадшкольл1 1 ВНУ, потым став1ць пытаньне пра мову ў адм1н1страцы1, на прадпрыемстве... Галоўнае - дружна пачаць. Пачаць з сярэдняй школы, бо заканадаўства дае тут найбольш магчымасьцяў /патрабаваць мовы ў перадшкольл1 1 ВНУ цяжэй/. Бацькам дастаткова падаць у школу за-

13

яву з пазначэньнем мовы навучаньня дз1цяц1, а потым зьвяртацца па 1нстанцыях М1н-ва асьветы з патрабаваньнем забясьпечыць права навучыць дз1ця на роднай мове. Найлепшы вын1к дае с1туацыя, кал1 бацьк1 аднагодкаў падаюць заявы ў адну школу 1 М1н-ва асьветы па1нфармаванае, што яны ад свайго не адступяцца. У так1м разе М1н-ва 1м адмаўляць ня будзе, а, к1руючыся ф1нансавым 1нтарэсам /каб не плац1ць настаўн1ку за навучаньне 2-3 дзяцей, а поўнага камплекту/, паспрабуе набраць цэлую беларускую клясу.

Зразумела, што ўсе створаныя так1м чынам беларуск1я школы запатрабуюць сталае апек1 з боку беларускае 1нтэл1генцы1 1 моладз1. Трэба каб гэта был1 школы ня з горшых, каб у дзяцей не фармаваўся комплекс непаўнавартасьц1.

Мова ў ВНУ пав1нная ўводз1цца найперш з 1н1цыятывы сам1х студэнтаў. Так1я прапановы трэба раб1ць на прафс., камс. сходах, старанна штораз 1х матывуючы. Добра, кал1 ў ВНУ ёсьць выкладчык1, як1я валодаюць мовай 1 згодныя выкладаць свой прадмет па-беларуску. Я ўжо не кажу пра сьвяты абавязак кожнага бел. студэнта адказваць уступныя 1 сэмэстравыя экзамэны па-беларуску. Нават кал1 няма адпаведных падручн1каў 1 пратэстуе выкладчык

У 1дэале колькасьць бел. школаў пав1нна адпавядаць працэнту беларусаў у кожным насел1шчы. Нехта скажа: а што ж раб1ць, кал1 сам1 беларусы ня хочуць так1х школаў? Адкажу: па-першае, у 1х ве-

/Працяг будзе/

ПЕРАДРУК

ТРУНВАЛЬД САКАВІК 1990 г. № 2

REC PUBLICA

ЗЯНОН ПАЗЬНЯК

У гэтым слове — рэальны сэнс палітычнай мэты і дзяржаўнай арганізацыі, да якой аб'ектыўна імкнецца наша грамадства. Бо рэспублікі на сёньняшні дзень у нас няма. Існуе толькі прафанацыя рэспубліканскай структуры і партыйна-бюракратычны прыгнёт. Рэспубліка — ад лацінскага Rec publica, што азначае — грамадзкая (агульная) справа. Гэта такая форма дзяржаўнае ўлады, пры якой ўлада ў дзяржаве належыць выбраным на адпаведны тэрмін органам улады. Істотна, каб гэтая ўлада была рэальнай, адлюстроўвала волю народа (грамадзянаў краіны) і абапіралася на дэмакратычнае правы.

Своеасаблівай шляхецкай рэспублікай была Рэч Паспалітая (назва ізноў жа ад rec publica) — Федэратыўнае ўтварэньне, у якое ў выніку Люблінскай уніі 1569 аб'ядналіся нашая старажытная дзяржава Вялікае Княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае ("Княства") і Польшча ("Карона"). У рэспубліканскім характары Рэчы Паспалітай было шмат шляхецкага анахранізму і ўнутранай няўстойлівасьці, якая вынікала з розных інтарэсаў складовых яе частак. У канцы 18 ст. гэтая дзяржава была разарваная паміж трыма імперыямі — Расійскай, Прускай і Аўстра-Венгерскай. З таго часу пачаліся пакутлівыя мытарствы Беларусі і Літвы ў складзе Расійскай імперыі.

Беларускі нацыянальна-вызваленчы рух, што асабліва ўзмацніўся ў пачатку 20 ст., прывёў да ўтварэньня Беларускай Народнай Рэспублікі, якая была абвешчана на Зьвеставаньне (Дабравешчаньне) 25 сакавіка 1918 года. Гэты вялікі, важнейшы ў нашай навейшай гісторыі акт адбыўся ў вельмі неспрыяльных умовах нямецкай акупацыі Беларусі, І-й сусьветнай вайны, бальшавіцкага перавароту ў Расіі, дзе шырокай хваляй ішоў тэрор і дэмакратыя ўжо практычна сканала, так і не нарадзіўшыся. Нямецкія акупанты і потым бальшавікі не прызналі БНР. У іх былі свае інтарэсы на Беларусі. З адыходам немцаў з канца 1918 года, прыходам бальшавікоў і акупацыяй Беларусі Чырвонай арміяй Урад Беларускай Народнай Рэспублікі вымушаны быў эміграваць. Сьледам за чырвонаармейскімі фармаваньнямі на Беларусь прыехалі члены насьпех створанага ў Маскве (са згоды і пры пасярэдніцтве Ул. Леніна) марыянетачнага беларускага ўраду, які 1-га студзеня 1919 года аб'явіў аб стварэньні Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі, хаця Рэспублікай яна ў поўным сэнсе не зьяўлялася ад самага пачатку.

Бальшавікі не зьбіраліся задавальняць утварыцца якой бы там ні было беларускай дзяржаве. Аднак зьяўленьне БНР вымусіла іх памяняць планы і зрабіць палітычны манеўр — пайсьці на стварэньне "савецкай контрдзяржавы". Гэты крок у рэшце рэшт меў станоўчы сэнс, хоць бальшавікі з такой "рэспублікай" ніколі сур'ёзна не лічыліся. Пра гэта сьведчыць і той факт, што пасьля Рыжскага замірэньня 1921 года, якое было ажыцьцёўлена без удзелу беларусаў (і таму, можна лічыць, ня мела для нас юрыдычнае сілы), беларуская зямля была ўвогуле падзелена напалам. Заходняя частка з гарадамі Вільняй, Гародняй, Берасьцем, Беластокам, Пінскам, Слонімам, Баранавічамі, Навааградкам, Лідай, Браславам і інш. была аддадзена Польшчы. Беларуская ж савецкая рэспубліка засталася на маленькім лапіку нацыянальнай тэрыторыі ў шэсьць паветаў вакол Менска, бо ўсходнія абшары — Смаленскую і Бранскую вобласьці, Віцебскую і Магілёўскую (у якую ўваходзіла тагсама Гомельшчына) забрала Расія. Потым, каб вярнуць іх, прыходзілася кожны раз даказваць іхнюю беларускую прыналежнасьць. А апошнія доказы наконт вяртаньня беларускіх частак Смаленскай, Бранскай і Пскоўскай абласьцей так і патанулі дзесьці ў 30-х гадах, у аналах рэпрэсіўных ведамстваў, зьніклі разам з людзьмі, што руніліся пра лёс нацыі.

Толькі ў першай палове 20-х гадоў у час НЭПу ў БССР зьявіліся абмежаваныя персьпектывы нацыянальнага разьвіцьця. Нацыянальна-культурны і гаспадарчы ўздым неўзабаве аднак спыніўся. З 1927 года, значна раней, чым паўсюдна ў СССР, на Беларусі пачынаюцца рэпрэсіі і расстрэлы. На гэтым савецкая рэспубліка скончылася разам з усялякім гуманным сэнсам улады, засталася толькі фармальная назва.

Перад цяперашнім пакаленьнем грамадзянаў Беларусі стаіць вялікая гістарычная задача — стварыць незалежную дэмакратычную Беларускую Рэспубліку, якая будзе абапірацца на гуманныя прынцыпы, справядлівае права і аб'ядноўвацца на аснове нацыянальнага адзінства, бо такое гаспадарства найбольш жыцьцёвае, адпавядае нашым гістарычна-культурным традыцыям, нашаму народнаму разуменьню і натуральнаму праву. Менавіта з гэтае жыцьцёвае асновы пачыналася Беларуская Народная Рэспубліка ў 1918 годзе. Менавіта таму луналі над ёй гістарычныя колеры бела-чырвона-белага нацыянальнага сьцяга, які зноў ўзьняло нашае пакаленьне.

Гісторыя ж БССР паказала, што дзяржава, у аснову якой пакладзеныя ня нацыя і нацыянальная воля аб'яднаных грамадзянаў, а класвыя прыкметы, фальшывыя сацыяльныя ілюзіі і ўтапічная ідэалагічная дактрына — такая дзяржава абарочваецца супраць людзей, глуміць культуру, зямлю і народ, такое гаспадарства ня можа быць дэмакратычнай гуманнай рэспублікай.

Характэрна, што і сімволіка БССР ня мае ніякіх адносінаў да гісторыі Беларусі, да беларускай нацыі і традыцыяў культуры, да законаў класічнай геральдыкі, нарэшце. Дзяржаўны сьцяг БССР шмат разоў зьмяняўся. Апошні існуе з 1952 года і зьяўляецца тыповым безгустоўным прыкладам так званай "варварскай" сімволікі і геральдычнага безкультур'я. У гісторыі ён застанецца хіба як музейны экспанат дзеля задавальненьня цікавасьці нашчадкаў і ілюстрацыі таго, чаго ня трэба рабіць і як нельга жыць.

Цяперашняе становішча зь сімваламі ў БССР адэкватна адлюстроўвае палітычныя дачыненьні паміж ідэалагічнай дактрынай і нацыянальнай культурай. "Барометр сьцягу" спрацоўвае вельмі дакладна. Яго прыкметы такія. Калі ўбачым, што паўсюдна вiдаць нашы нацыянальныя сьцягі побач з дзяржаўнымі і міліцыя з апаратчыкамі не кінецца іх зрываць, можна сказаць як заўсёды — "Жыве Беларусь!". Калі ж убачым, як разгортваецца пад сонцам адзіны наш нацыянальны, гістарычны і дзяржаўны бел-чырвона-белы сьцяг — гэта знак, што мы на шляху. І тады можна сказаць — "Жыве Рэспубліка!" Бо як ня можа суіснаваць сьвятло і цемра, так і Рэспубліка ня можа быць напалавіну. Таму — Жыве Рэспубліка!

Краязнаўчая газета

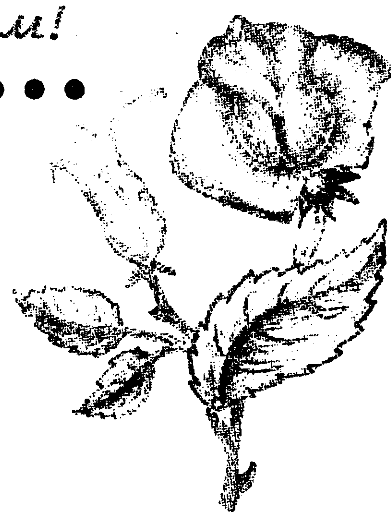
Наш адрас:
220029, г. Мінск,
вул. Камунальная
набярэжная, 6.

E-mail:
kraga@tut.by

Прысутнасці самых лепшых лідэраў людзі не заўважаюць,
Добрых шануюць і цэняць,
Кепскіх баяцца,
Самых дрэнных лідэраў людзі ненавідзяць.
Калі самы лепшы лідэр скончыць сваю справу,
Людзі скажуць: "Гэта зрабілі мы".

Лао Дзы

З Юбілеем!

Віншуем Наталлю Валадзько са светлым юбілеем!

Жадаем усяго самага-самага-самага-самага найлепшага: шчасця, здароўя, кахання і самае галоўнае – ЦЯРПЕННЯ.

Здзяйснення ўсіх Тваіх мараў!

сям'я Лебедзяў